

JÄRFÄLLA HEMBYGDSBLAD

MEDLEMSBLAD FÖR JÄRFÄLLA HEMBYGDSFÖRENING NR 1 FEBRUARI 2018 ÅRG 42

Nya Folkets Hus i Kallhäll invigt

Bo Johansson välkomnar gäster.

Mary Maleus visar upp modell av ett konstverk som ska sättas upp på torget utanför Folkets Hus.

Foton: Anders Hjelm.

Inviingsbandet klipps av några ur Folkets Hus ideella arbetsstyrka. Läs mer på sidorna 8-9.

Järfälla Hembygdsförening kallar till
ÅRSMÖTE ● SÖNDAG 11 MARS ● KL 14.00-16.00
NYA FOLKETS HUS KALLHÄLL
Välkommen!

ANSVARIG UTGIVARE:

Monica Boye-Møller, tel 08-580 111 92
Mobil 070-113 54 16

REDAKTIONSKOMMITTÉ

Birgitta Almrén, tel 08-583 513 97
e-post: birgitta.almren@comhem.se

Berit Bolin, tel 070-526 32 09

Ingrid Kennerstedt Bornhall,
tel 08-739 00 46
e-post: ingrid.kennerstedt@gmail.com

Roland Norén, tel 08-580 307 92

Corinne Wredén, tel 070-873 21 42
e-post: corinne@outbox.nu

TRYCK: Jakobsbergs Tryckeri AB

Manusstopp för
hembygdsblad nr 2 2018
är 15 mars

Innehåll:

Efter skolan 1955-1961 – Ungdomstiden.....	3
<i>Jan Erik Svärd</i>	
Ur Bolindermuseets samlingar	
”Johanna”	7
<i>Björn Olson</i>	
Nya Folkets Hus i Kallhäll.....	8
<i>Bo Johansson</i>	
Berättarkafé i Kallhäll.....	9
<i>Berit Bolin</i>	
Några nygamla nyheter om	
Järfällas runinskrifter.....	10
<i>Magnus Källström</i>	
Folkskolan 175 år	13
<i>Marta Hedberg-Granath</i>	
Verksamhetsberättelse 2017	14
Årsredovisning 2017	18
Program våren 2018	19
Nya medlemmar.....	19
Midvinterstämman 2018.....	20

HEMBYGDSFÖRENINGENS STYRELSE:

Monica Boye-Møller, tel 070-113 54 16
Ordförande

Thea Dulz Jonsson, tel 070-208 53 40
Vice ordförande

Håkan Jelvestam, tel 070-605 14 41
Kassör

Marta Hedberg-Granath, tel 072-151 12 34
Sekreterare

Övriga ledamöter:

Berit Bolin, tel 070-526 32 09

Hans Garheden, tel 073-940 05 44

Anders Hjelm, tel 070-632 85 20

Carina Ingerby, tel 072-250 86 57

Monica Leksell, tel 073-714 22 65

HEMBYGDSFÖRENINGENS ADRESS: c/o Monica Boye-Møller, Sångvägen 2A, 177 36 Järfälla

HEMSIDA: www.hembygd.se/jarfalla **E-POSTADRESS:** jarfalla.hembygd@gmail.com

MUSEIANSVARIGA: BOLINDERMUSEET — Kåre Andersson, tel 070-257 86 44
GÖRVÄLNS GÅRDSMUSEUM — Kåre Andersson, tel 070-257 86 44
JÄRFÄLLA HEMBYGDSMUSEUM — Thea Dulz Jonsson, tel 070-208 53 40

MEDLEMSAVGIFTER: PlusGiro 67 33 10 - 9, Bankgiro 5046 - 8495

Avgift för enskild medlem 120 kr och för ytterligare familjemedlem 50 kr. Föreningar, institutioner och företag 200 kr.

Ungdomstiden 1955-1961

av Jan Erik Svärd

I förra numret av hembygdsbladet skrev Jan Erik Svärd om sin skoltid i Barkarby och nu berättar han om ungdomstiden.

Arbeten efter skolan

Jag hade slutat fortsättningsskolan i juli 1955 och började arbeta på Luftfartsverket på Bromma flygplats den 8 september. Min chef var Bertil Florman. Han var kusin till den legendariske Carl Florman som efter kriget startade ABA (Aktiebolaget Aerotransport) idag SAS. Min lön var 325 kronor i månaden. Jag minns att jag vid ett tillfälle växlade in lönen i form av femmor i den bank som fanns i utrikeshallen på Bromma, det blev så mycket mera pengar i handen då. Arbetet bestod av utdelning av internpost men också från postverket. Jag gick runt på flygplatsen, till lastningen, rangeringen, trafikledarna, väderlektjänsten (där arbetade då Curry Melin, sedermera tv-meteorolog som alltid skojade med mej när jag kom upp till dem). Vidare gick jag till brandstationen och alla de flygbolag som hade kontor på Bromma. Min gamle skolkamrat Östen Andreasson arbetade på SAS huvudkontor som postbud. Vi cyklade tillsammans varje morgon hemifrån Skälby, genom Spånga och Bromsten till våra arbeten på Bromma och hem igen på kvällen. Några kollektiva transporter dit fanns inte då. I så fall fick man ta tåget från Barkarby till Sundbybergs station och sedan gå därifrån, åtskilliga kilometer.

En obehaglig upplevelse var då jag hade arbetat en månad. Flygplatschefens sekreterare fru Blom hade blivit bestulen på 200 kronor. Någon hade varit inne på hennes rum och tagit pengarna ur hennes handväska. Jag var ju ny och ingen kände mig så jag blev naturligtvis misstänkt. Det var ingen som sa något men man kände det i luften. Efter någon vecka som var väldigt obehaglig, blev tjuven tagen på bar gärning på SAS huvudkontor och han erkände även stölden hos Luftfartsverket. Fru Blom och de övriga försäkrade mig att de aldrig hade trott att det var jag som stulit pengarna. Det blev lättare att arbeta och stämningen blev bättre. På julaftonen 1955 var jag tvungen att arbeta, jag skulle bära ut tårta och dagstidningar till de olika förvaltningarna. Den dagen kunde jag inte cykla för det var snöstorm så jag fick åka tåg och gå från Sundbyberg i snöyran. Det kändes bra sedan jag var klar och kunde åka hem och fira jul efter väl utfört värv i snöstormen. En kontorsskrivare på förvaltningen tyckte att jag skulle lära mig att skriva maskin och två av sekreterarna fick i uppgift att lära mig. En av dem hette Inga-Lill och var lik Brigitte Bardot tyckte

jag och blev naturligtvis förälskad i henne (Brigitte Bardot var dåtidens flicksymbol). Men hon var sjutton år och jag bara fjorton så där hade man ingen chans. Men jag satt i samma kontorsrum som hon, det levde jag på. Att få lära mig skriva maskin fick jag mycket nytta av senare i livet. En av mina uppgifter var bland annat att varje eftermiddag bära ut kvällstidningarna Expressen och Aftonbladet till de olika avdelningarna på flygplatsen. Innan jag gick min runda satte jag mig på lastningsavdelningen och bläddrade igenom och läste tidningarna. En dag satte jag mig på en större låda och läste, men stördes av en obehaglig stickande lukt som jag inte kände igen. Det kom in en ur personalen och jag frågade vad det var som luktade så illa. Han sade: ”Du sitter på honom, det är en döing som skall skickas till England”. Det var alltså liklukt i lokalen och jag satt på en kista. Jag reste mig snabbt och förflyttade mig ut ur lokalen.

På våren 1956 köpte jag med min pappas hjälp en Monark monarped. Jag visade stolt upp den för mina arbetskamrater. ”Men vad fin den är den är ju himmelsblå” sade Inga-Lill när vi lutade oss ut genom fönstret och betraktade underverket, jag var mäktigt stolt. Nu slapp jag dessutom att cykla och kunde åka moped istället till mitt arbete.

Jag, en stolt mopedägare, vid nuvarande Penningvägen 4, 1956.

Paul U Bergström PUB

Jag slutade på Bromma flygplatsförvaltning lördagen den 8 september 1956 och började arbeta redan på måndagen efter, den 10 september på PUB:s Sporthörna. Sporthörnan låg vid Hötorget och jag kunde titta ut över en stor byggarbetsplats. Det var Sergelområdet som byggdes. På PUB fick jag en ”högre” lön, 340 kronor i månaden, hela 15 kronor mer än på Bromma. Men det var ganska mycket pengar ändå på den tiden. Det räckte gott åt mig och täckte mina små behov. Resan till och från arbetet skedde med tåg från Barkarby station, dit jag gick hemifrån. På tåget åkte

många ungdomar även från Jakobsberg och vi blev ett större gäng som hade sällskap på tåget varje morgon. Ett glatt minne med många skratt.

Arbetet på Sporthörnan bestod av att damma och putsa, bära upp varor från lagret och i övrigt vara försäljarna behjälplig. Min titel var försäljningselev och jag fick mig uppsydd en brun kostym med skärmmössa. Jag såg mera ut som polis. Vid ett tillfälle var jag utlånad till PUB:s skradderi och fick bära kostymer etc som skulle ändras efter kunders behov. Skräddarna, ett tiotal, satt i en ganska stor lägenhet på Drottninggatan. Därinne luktade det ganska illa och de satt med benen i kors på stora bord och sydde. Många var ganska tjocka och såg ut som buddafigurer där de satt böjda, tråcklade och sydde på de olika plaggen. Jag fick också vara med och utrusta upptäcktsresanden Rolf Blomberg som skulle till Sydamerika på en expedition och hämtade det mesta av sin utrustning från Sporthörnan.

En oktoberdag 1956 då jag åkte hem var det krigsrubriker på kvällstidningarna, sådana som det är idag då ”drevet” är igång efter någon kändis eller politiker. Men då var det verkligen krig – i Ungern, det så kallade Ungernupproret i oktober. Ungrarna ville göra sig fria från det kommunistiska förtrycket. Men de andra kommuniststaterna med Sovjet i spetsen ockuperade Ungern och slog ner upproret med många dödade och skadade.

Jag slutade mitt arbete på Sporthörnan den 31 augusti 1957. Jag tyckte arbetet var enahanda och trist, men ville stanna ett år för att inte kallas ”hoppjerka”, som på den tiden var något man verkligen inte skulle vara.

Första rörhjälpare

Min pappa var rörmontör och var aldrig riktigt ren om händerna. Jag ville inte ha ett sådant arbete utan vara ”ren och snygg”. Trots det började jag arbeta hos honom som rörhjälpare på ett radhusbygge ute i Högdalen under hösten 1957. Jag skulle bara arbeta en kort tid tills jag hittade något annat. Nu fick jag en rejäl löneökning. Jag fick ut 125 kronor i veckan, drygt 500 kronor i månaden plus att jag fick vara med på ackordet. Arbetet var visserligen smutsigt, men roligt och kamratskapet på bygget var mycket bra. En av mina uppgifter var att koka kaffe till frukosten klockan nio och fikarasten klockan ett. Första dagen när jag skulle göra detta var den stora kaffepannan nästan helt full av sump. Jag sköljde ur pannan och satte på kaffe. En av rörisarna tittade upp på mig då han smakat på kaffet och sade upprört: ”Har du sköljt ur pannan? Det får du bara göra då du inte längre får i något vatten!” Det gick ju åt mera kokkaffe då pannan var tom. Här

skulle jag fylla på vatten och bara fylla på två mått med nytt kaffe ovanpå sumpen samt koka ”på sumpen”, Det var troligen en kvarleva från kriget då det knappt fanns kaffe och det som fanns var ransonerat. Jag arbetade nu med min pappa och hans arbetskamrater som jag känt sedan länge och kallade dem farbror. En av arbetskamraterna sa till mig ”Jag är din arbetskamrat nu Jan Erik, då skall du inte kalla mig farbror längre utan du skall säga Lankan som de andra gör”. Jag hade kallat honom farbror Landqvist som han hette.

Jag blev kvar som rörmontör tills min rygg inte längre höll. På våren 1975 var den i så dåligt skick att jag blev rekommenderad att skola om mig. Jag hade haft ”ryggskott” en till tre gånger per år sedan 1963 och nu gick det inte längre, ryggen var alltför skadad. Trots att jag inte hade tänkt att arbeta som röris blev jag kvar i yrket i nästan 20 år. Nu fick jag möjlighet att komplettera min sjuåriga folkskola på Brunnsviks folkhögskola 1975-77. Brunnsvik låg mycket vackert vid sjön Väsman i Ludvika kommun.

Fritiden efter skolan

Efter att skolan slutat var jag mest tillsammans med mina kamrater Östen Andreasson och Tage Hammerman. Vi var alla jazzintresserade och vi spisade skivor med Glenn Miller, Ernie Englund, Arne Domnérus med flera. Jag hade inga äldre syskon men det hade både Östen och Tage. De äldre syskonen arbetade och hade råd att köpa grammofonskivor som vi kunde lyssna på. Självt hade jag köpt en liten bärbar grammofon med högtalare i locket och den första skiva jag köpte var Ray Anthonys ”Golden Horn” (som jag fortfarande har kvar). Vi ville naturligtvis lära oss att spela och bli jazzmusiker, varför vi önskade oss instrument. Vi åkte ibland in till Stockholm och gick runt och tittade drömmande i olika musikaffärers skyltfönster. Min önskan var ett batteri (trumset), Östen ville ha en trombon som Glenn Miller. Östen fick sin trombon och den 23 mars 1955 fick jag en trumpet av min pappa till mina föräldrars och våra grannars

Klasskamraterna Jan-Erik Hermansson och Östen Andreasson 1956.

stora förtret. Jag hade ett rum i källaren i vårt hus på Lundavägen 35 och där kunde jag blåsa på, och det gjorde jag. På fritiden var jag mest tillsammans med mina lekkamrater, de förra skolkamraterna Östen, Tage, Sven Ternvall och Jan-Erik Hermansson, eller Herman som vi kallade honom. Hans pappa hade trädgårdsmästeri med tre växthus nere på nuvarande Skillingvägen i Skälby, där vi under vår skoltid fick hjälpa till och arbeta med gallring av uteland och i växthusen. (En liten kuriositet är att Sven Ternvall senare startade Sven Ternvalls Plåtslageri i ett av Hermanssons växthus på nuvarande Skillingvägen. Företaget finns fortfarande kvar, men i det gamla krukmakeriet tvärs över gatan under ledning av Svens barn Fredrik och Camilla Ternvall.)

Vi var ibland på bio samt hemma hos varandra och spisade skivor eller spelade kort. Det var det utbud som fanns då, TV kom inte förrän 1958. Vi hade sett provsändningar redan 1954 i Harry Grips skyltönsster i det då stora affärshuset i Björkebybacken. Jag minns att det var en flimrande indian i en cirkel som utgjorde testbild till de första sändningarna. I och med att jag fick min moped 1956 så blev jag lite rörligare och började åka till kaféet (fiket) som låg i ett flerfamiljshus vid Vårdkasevägen. Där träffades många av mina gamla klasskamrater och även killar och tjejer från Hässelby. Där satt vi tillsammans och rökte samt spisade musik. Nu var det inte jazzmusik som gällde längre, utan Rock'n Roll. Bill Haley och Elvis Presley hade banat vägen för den musiken, som våra föräldrar bara tyckte var ett enda oväsen.

I samma hus fanns en grammofonaffär (där jag köpte min första EP-skiva) och Skälby Sport & Motor som innehades av Harry Cedergren. Han fick sälja många motorcyklar av märket Husqvarna Silverpil till mig och mina skolkamrater när vi efter fyllda sexton tog körkort år 1957. En Silverpil kostade då 2.187 kronor och jag fick i inbyte 400 kronor för min moped. Jag köpte min Silverpil den 27 september 1957. Sedan blev vi ett veritabelt plågoris för de som var bosatta utefter Fornvägen ner mot fiket. Vi åkte praktiskt taget varje kväll efter arbetet ner till fiket. Där bestämde vi att åka till Spånga eller Sundbyberg på bio. Vi åkte alltför fort och polisen var ofta efter oss. Jag tror vi var sammanlagt 15 st som ofta åkte samtidigt i grupp. Vi åkte också in till Sundbyberg för att "ragga" tjejer till sundbybergsgrabbarnas ilska. Vi fick senare höra av några sumpantjejer att de hade beslutat att åka ut till Skälby och spöa upp oss. Men avstod då de hade sett oss åka genom Sundbyberg i grupp, jag tror att vi var femton Silverpilar, en Harley Davidson med sidovagn, en BSA och Triumph, bägge tunga motorcyklar som åkte på parad genom Sundbybergs centrum. I si-

dovagnen satt min kamrat Lennart Karlsson och använde en filt som fana. Tydligt var det en skrämmande syn. De tordes helt enkelt inte komma ut till Skälby. Vi kallade oss Kudu-gänget och hade en Kuduantilop målad på ryggen på våra jackor. Men vi var inte på något sätt kriminella som dagens motorcykelgäng. Det värsta vi gjorde var att skjutsa våra flickvänner på bönpollen när vi åkte till Vällingby på bio. Skjutsa fick man inte göra på en lätt motorcykel. Polisen var ofta efter oss efter klagomål från de boende eftersom de tyckte vi for fram för fort med tanke på barnen. Det fanns då bara en svart polisbil i Jakobsberg och den kände vi igen på lyktorna på taket. Vi kallade den "Svarta Maja". Flera gånger smet vi när de var efter oss. Vi åkte bara ut i skogen där de inte kunde följa efter oss. En morgon då jag åkte till mitt arbete stod de och lurpassade och svängde ut bakom mig utan att jag såg dem. Jag åkte Skälbyvägen åt Hässelbyhållet och precis bredvid Narebos trädgårdar stoppade de mig och jag fick böter för fortkörning.

Bilar i familjen

Den 12 juni 1957 köpte min pappa sin första bil. Det var en begagnad gråvit Volvo Duett av 1956 års modell med fyra år kvar på femårsgarantin. Den kostade 8.500 kronor och pappa betalade 3.500 kronor i handpenning. Nu blev det åka av. Redan någon månad senare åkte vi på semester norrut genom Sverige via Dalarna till Östersund och Åre. I Åre där jag varit på skolresa 1954 tältade vi på tältplatsen nedanför Åreskutan. På en vandring upp till toppstugan gick min syster och jag nästan vilse. När vi gick tillbaka nedför kom ett moln och vi såg inte handen framför oss. Pappa och mamma stod längre ner, vid liften, och ropade på oss. Så allt slutade bra. Men lite skrämmande var det.

1958 hade de flesta av mina kamrater och jag fast sällskap och vi slutade "ragga". Jag hade träffat min blivande fru, Ing-Marie, redan 1956 i fiskaffären som låg i början av Björkebybacken, vi var bägge i femtonårsåldern och höll ihop tills vi 1961 gifte oss. Hon bodde

Min stolta pappa Sixten Svärd med sin Volvo Duett på Åre tältplats.

på Tjädervägen 4 i Barkarby. I det husets övervåning visade det sig att Lars Gustafsson j:r hade bott som liten. Det rum som var min flickväs på övervåningen var i själva verket familjen Gustafssons kök innan familjen flyttade till Barkarby.

1959 tog jag körkort för bil och köpte en himmelsblå Chevrolet 1951 års modell på Jarla Sport och Motor i Stockholm för 3.000 kronor. Jag lämnade min motorcykel i byte och fick 800 kronor för den. De flesta av mina kamrater köpte också bil, men alla hade inte körkort och polisen var som iglar efter oss. De visste naturligtvis vilka vi var. En kamrat var tyvärr ett år yngre än oss andra men han köpte bil och körde ändå och åkte fast gång på gång, eftersom polisen lärde sig känna igen hans bil, en Borgward Isabella. Han fick vänta länge på sitt körkort.

En dag, den 14 november 1959 åkte Ing-Marie och jag in med bilen till Stockholm. Jag parkerade vid Kungstornet på Kungsgatan 4B. Vi skulle köpa grillad korv och "pommfritt" i en kiosk som låg i Kungstornets trappa. Pommis frites var något nytt och gott som fanns bara där i den kiosken, vad vi visste. När vi kom ner till bilen stod en polis och väntade på oss och jag fick dagsböter, 8 st à 3 kronor, inalles 24 kronor. ("Olaga uppställning av personbilen B 82735 den 14/11 1959 klockan 21.50 i det filmmarkerade området utanför Kungsgatan 4B i Stockholm").

En varm sommarkväll åkte vi tillsammans med min klasskamrat Sven Ternvall och hans flickvän Gunilla ut till Kalmarsand. På hemvägen fick vi stopp på bilen strax före bron i Stäket. Vi fick ringa till Gunillas pappa som kom och hämtade oss kl ett på natten. Dagen därpå hjälpte mig en annan gammal klasskamrat, Karl-Åke Wikström, också han trädgårdsmästare, att bogsera hem bilen till Karl Anderssons Bil- & Motorverkstad på Lundavägen 18 i Skälby. Karl-Åke hade en exakt likadan bil som jag, en ljusblå Chevrolet. Det måste ha sett lustigt ut med två likadana bilar, varav den ena bogserade den andra. Det visade sig vara fiberdrevet som hade gått sönder. Det kostade mig 148:70 kr.

I min bil kunde jag tanka 60 liter bensin à 65 öre, alltså cirka 40 kronor. Varje onsdag då jag fick lön tankade jag fullt och bensinen räckte till lördagen. Sedan fick jag ställa bilen till onsdagen nästkommande vecka, då jag på nytt kunde tanka fullt. I januari 1960 skulle jag betala dels avbetalningen på bilen, dels skatt och försäkring. Detta visade sig inte möjligt utan jag var tvungen att åka in till Jarla Sport och Motor och lämna tillbaka bilen utan att få något för den. När jag räknade igenom mina kostnader för bilen från augusti

1959 till januari 1960 hade jag kunnat åka taxi istället och det hade inte kostat mig mer.

Militärtjänstgöring och giftermål

I november 1960 blev jag inkallad till fältpolis-skolan i Skövde på K3. Strax före hade vi fått veta att Ing-Marie var med barn och det var inte så roligt att åka till Skövde. Jag inledde genast arbetet med att komma därifrån och blev hemförlovad i februari 1961. Ing-Marie och jag hade gift oss den 7 januari 1961 i Barkarby prästgård. Min gamle konfirmationspräst Gösta Ronqvist vigde oss. Efter hemförlovningen återgick jag till mitt arbete hos min pappa som hade firman Skälby Värme & Sanitet hemma i vårt hus i Skälby. Den 10 juni föddes vårt första barn Johan. I augusti ryckte jag in till I1 i Sörentorp för att göra färdig min avbrutna militärtjänstgöring. Min gamle klasskamrat Sven Ternvall låg också på I1 och han hade sagt vilket kompani och logement jag skulle installera mig i. Så nu blev vi lumparkompisar också. På samma pluton låg också Rock-Boris Lindqvist som tyvärr avled i oktober 2017. På den här tiden fanns det ingenting som hette nattpermission utan man måste varje natt utom vid helgerna övernatta på logementet. Men min kamrat Sven Ternvall hade bil och det var inte så långt mellan Skälby och Sörentorp där I1 fanns, så det gick snabbt att ta sig hem och tillbaka på kvällarna. Ing-Marie och jag hade inget eget hem men hennes föräldrar hade iordningställt hennes gamla flickrum (det som var Lars Gustafsson j:rs kök) så att vi kunde bo där som en liten familj. Till julen 1961 fick vi köpa en nyproducerad insatslägenhet för 4.545 kronor och med en hyra på 252:38. Den låg på Veckovägen 47 i Jakobsberg, i ett nybyggt område i Västerby. På den här tiden var det inga problem att få en bostad. Det var först några år senare när de så kallade krigskullarna (födda på 40-talet, de så kallade fyrtitalisterna) skulle ha bostad som det blev problem och statsmakterna löste det med miljonprogrammet (en miljon bostäder på tio år).

När jag sedan muckade från lumpen i mars 1962 kunde livet börja på riktigt för vår lilla familj. Vi fick så småningom en dotter, Jenny och 1964 flyttade vi till Kvartalsvägen 14. I april 1969 föddes vårt tredje barn, en dotter som fick namnet Jana. I maj samma år flyttade vi till Axvägen 59 i Viksjö, där vi bodde till hösten 1977, då vi flyttade ur kommunen till Rinkeby i Spånga.

Jag och Ing-Marie gifter oss den 7 januari 1961.

UR BOLINDERMUSEETS SAMLINGAR

"JOHANNA"

av Björn Olson

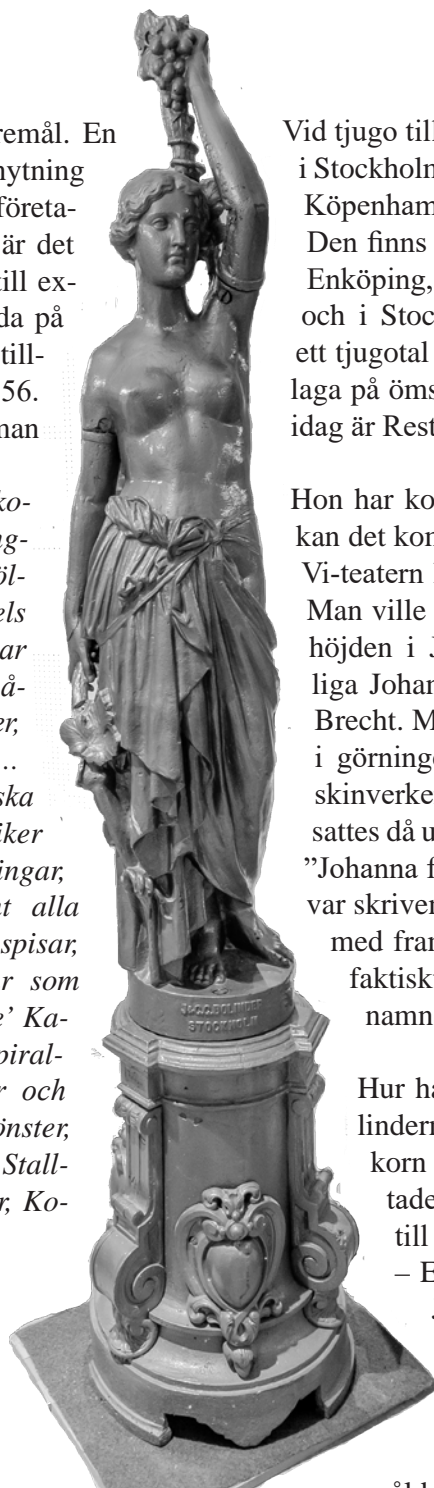
Bolindermuseet innehåller uppåt 1000 föremål. En del är dubletter och några har viss anknytning till Bolinders utan att vara tillverkade av företaget. Mycket av vad Bolinders tillverkade är det svårt att tala om som "föremål", sågverk till exempel. Det är ett framtidsprojekt att ta reda på hur många olika slags produkter företaget tillverkat fram till nedläggningen i Kallhäll 1956. Men redan på 1880-talet uppger man att man tillverkar:

"Ångmaskiner av alla storlekar ..., Lokomobiler ..., Ångslupar, Ånghammare, Ångpumpar, Ångpannor; Maskineri för Mjölqvarnar; Sågverk, dels stationära, dels flyttbara, enligt erhållet patent; Cirkelsågar ... patenterade Cirkelsågkantbord, Stäfsågar, Delningssågar, Trähyflingsmaskiner, Sågpressar, Såguppskärningsmaskiner ... Stenhyflingsmaskiner, Turbiner, Hydrauliska pressar, Värmeapparater för Kyrkor, Fabriker och andra lokaler, Pumpverk, Vattenledningar, Vindspel, Domkrafter, Barkqvarnar samt alla slags Maskinarbeten; patenterade Köksspisar, Skeppskabysser, Kokkärl af såväl koppar som jern, patenterade Varmugnar .... 'veckade' Kamminer ... Strykugnar, Balkonger, Staket, Spiraltrappor, Fontäner, Vaser, Trädgårdsoffor och -bord, Grafmonument, Grafstaket, Kyrkfönster, Takfönster, Portfyllningar, Rännstenar, Stallinnanrede, såsom Krubbor, Häckar, Reglar, Kolonner och Stallornament m.m."

(Utdrag ur priskuranten nämnd nedan)

Det är ju en aktningvärd mängd produkter och det lär under åren in på 1900-talet tillkomma många nya, samtidigt som några försvinner.

I *"Illustrerad priskurant å Blomsterbord och Stafif"* som J. & C. G. Bolinders Mekaniska Verkstads Aktiebolag gav ut i januari 1887 visas den staty som finns att se i Kallhälls bibliotek. Statyn, som har beteckningen "N:o 1" i priskuranten betecknas vara en "candelaber" och ha en höjd av 6' och 77", vilket ganska precis motsvarar två meter. Priset för en sådan staty av gjutjärn var enligt priskuranten 175 kronor. Statyn togs fram till Stockholmsutställningen 1866.

Vid tjugofem tillfällen har den prisbelönt, såväl i Stockholm och andra svenska städer som i Köpenhamn, Wien, Paris och Philadelphia. Den finns att se på flera håll i landet, t ex Enköping, Köping, Jönköping, Skellefteå och i Stockholms stadsmuseum. Tills för ett tjugotal år sedan stod den i dubbel upplaga på ömse sidor om trappan till vad som idag är Restaurang Oregano i Kallhäll.

Hon har kommit att kallas "Johanna". Hur kan det komma sig? Den fria teatergruppen Vi-teatern hade 1978 flyttat ut till Järfälla. Man ville samarbeta med folket på Söderhöjden i Jakobsberg och sätta upp "Heliga Johanna från slakthusen" av Bertold Brecht. Men det var dramatiska händelser i görningen i Kallhäll där Svenska Maskinverken höll på att läggas ner. I stället sattes då upp en pjäs som handlade om det. "Johanna från Kallhäll" fick den heta. Den var skriven av Cannie Möller och spelades med framgång med början 1982. Det är faktiskt fullt tänkbart att statyn har fått namn efter skådespelet.

Hur har då "Johanna" hamnat på Bolindermuseet? Med sedvanligt väderkorn för produkter från Bolinders hittade Kåre Andersson statyn utlagd till auktionsförsäljning på Internet.

– Efter många år dyker det upp en Johanna på Tradera, berättar Kåre Andersson. Det var inte någon av dem som hamnat i Finland. Damen som tidigare ägde fastigheten Gillesgården sålde den och tog med sig statyerna

när hon flyttade till Finland. Det här exemplet köptes av en grosshandlare Johan Johansson i Kramfors i början på 1900-talet och har sedan gått i arv tills det hamnade på Bolindermuseet hösten 2015.

Statyn kostade som sagt 175 kronor år 1887. Hur mycket det skulle vara i dagens penningvärde är inte lätt att veta, men jag kan väl avslöja att jag gav mer än så. Men nu står hon där iallafall.

Nya Folkets Hus i Kallhäll

av Bo Johansson

Lördagen den 13 januari invigdes det nya Folkets Hus i Kallhäll. Bo Johansson, Folkets Husföreningens ordförande, beskrev i sitt inledningsanförande det bakomliggande arbetet med både verksamheten och det nya huset.

Folkets Hus uppgift är att erbjuda bra samlingslokaler till rimliga hyror för främst föreningslivet, men också att bedriva verksamhet med kultur-, folkbildnings- och demokratiinriktning. En stor succé och vår ekonomiska räddningsplanka har varit de digitala direktsändningarna från i första hand operahuset Metropolitan. En fantastisk innovation, som Folkets Hus och Parker introducerade för 11 år sedan och som dåvarande ordförande för Folkets Hus i Kallhäll, Göran Berglund med styrelsen och föreståndaren Mary Maleus nappade på och antog utmaningen. En operagrupp, samt en menygrupp har under åren utfört ett jättefint arbete för att hålla en hög kvalitet på arrangemangen tillsammans med ett dussintal medarbetare vid varje föreställning.

Det Nya Folkets Hus med ny digital och annan teknisk utrustning stod klart den 6 december 2017 och fick en rivstart genom att Fair Trade valde att dela ut Fair Trade-diplomet till Järfälla kommun på vårt Öppna Hus. En välmatad filmvecka i jul- och nyårshelgerna och en direktsänd nyårskonsert från Berlin fick ett starkt gensvar och många positiva omdömen från besökarna. Många intresserade nya och påfallande yngre besökare har upptäckt Folkets Hus.

En flyttgrupp av Folkets Husvänner tömde hela det gamla Folkets Hus och körde bort mellan 300-400 kubikmeter utslitna möbler och annan inredning med start vid midsommar, samtidigt som verksamheten genomfördes parallellt med förberedelserna för flytten till det nya huset. Jag vill lyfta fram det starka och uthålliga engagemanget, som de ideellt arbetande Folkets Husvännerna och personalen aldrig gett upp, trots ett ständigt pressat ekonomiskt läge. Sammantaget är det 40-50 personer, som ställt upp i arbetsgrupper, konsert-, allsångs-, dans- och biokvällar m.m. Ett lagarbete i sann folkrörelseanda har gjort att Folkets Hus överlevt, utvecklat verksamheten och skapat ett nytt Folkets Hus. PRO, SPF och Konstforum har under åren stött Folkets Hus bl.a. då de år 2009 skrev ett upprop, "Rädda Folkets Hus" och arrangerade ett par kvalitetsloppisar, som gjorde att föreningen kunde köpa in en ny högtalaranläggning och rusta upp biosalongen. Kallhälls Blomsterhandel har skänkt och lånat ut blommor och växter till våra operakvällar!

Ett mycket bra samarbete har utvecklats mellan Järfälla kommun, HSB, Folkets Hus och företagarföreningen i mycket konstruktiva och öppna diskussioner de senaste åren. I det arbetet har Folkets Hus ingått, som genom sitt 40-åriga tomträttsavtal med Järfälla kommun, som löpte till år 2051, haft en viktig roll i en totallösning. Folkets Hus och Parker har funnits till vårt stöd i hela processen.

HSB Norra Storstockholm genom sin vd Håkan Berg tog för ca 5 år sedan ett avgörande initiativ för utvecklingen av Kallhälls centrum genom att utarbeta en idéskiss inkl Folkets Hustomten och driva på kommunen. Det var många turer, där Folkets Hus var en aktiv och fullvärdig förhandlingspart. Folkets Hus har också engagerat sig och tagit ställning för en utveckling av hela centrum med ett nytt Folkets Hus, bostäder, service, ett nytt bibliotek, flytten av Bolindermuseet till nya lokaler, en liten park, nya markbeläggningar och konstnärlig utsmyckning. Efter många turer och några års förhandlingsarbete slöts olika överenskommelser mellan Folkets Hus, HSB och Järfälla kommun. Ett ramavtal mellan HSB och Folkets Hus godkändes av kommunstyrelsen i augusti 2014 ang Folkets Hustomten och byggandet av ett nytt Folkets Hus. Ett nytt ramavtal mellan HSB Bostad, HSB Norra Storstockholm, Folkets Hus och Järfälla kommun tecknades också samma månad i denna fråga.

I maj 2015 tecknades ett köpekontrakt mellan Folkets Hus och HSB Bostad AB om försäljning av Folkets Hus tomträtt för 15 miljoner kronor till HSB för byggande av bostäder. De 15 miljoner kronorna skulle användas till byggande av ett nytt Folkets Hus. Kommunfullmäktig beslöt också 31 augusti 2015 i stor politisk samstämmighet om detaljplan för Kallhälls centrum inkl ett nytt Folkets Hus. Endast Sverigedemokraterna reserverade sig mot beslutet. Jag är övertygad om att Folkets Hus starka förankring i bygden och de öppna diskussionerna starkt bidrog till att ingen överklagade detaljplanebeslutet.

Under 2016 arbetade en programgrupp med genomgång av ritningar, med utrustning och tekniska detaljer i stort och smått. Första spadtaget till det Nya Folkets Hus togs av Folkets Hus ordföranden Bo Jo-

hansson, HSB:s vd Håkan Berg och kommunalrådet Eva Ullberg vid Kallhälls vårmarknad 2017 dvs några månader efter byggstarten. I segdragna förhandlingar med massor av detaljer, så erbjöd HSB en sponsring på 1 mkr för inköp av nya möbler och ny teknisk utrustning till det Nya Folkets Hus, mot att biosalongen fick namnet HSB-salen.

Det mindre mötesrummet gavs namnet Lars Gustafsson-rummet efter en välkänd kultur-, hembygds- och politisk profil i Järfälla, samt en flitig operabesökare i Folkets Hus. Med hjälp av hembygdsföreningens gåva och medverkan ska rummet präglas av Lars gärningar för hembygden. De två övriga samlingslokalerna i bibliotekslängan har fått namn efter två andra bortgångna hembygds- och föreningsgestalter, Britta Kastlander, legendarisk barn- och ungdomsledare inom Unga Örnar, samt Bengt Dahlström, som länge kämpat för Folkets Hus och som var hembygdsföreningens första ordföranden. Stor tacksamhet till Lars Gustafsson j:r, som testamenterade i stort sett alla sina ekonomiska tillgångar till Folkets Hus och därmed har säkrat husets framtid. Ett årligt folkrörelsestipendium och/eller ett folkrörelseseminarium kommer enligt styrelsen att instiftas till minne av och ett tack till Lars.

Framtidsplanerna för Folkets Hus är bl.a. att utveckla Live på bio-sändningarna, stärka samarbetet med hembygdsföreningen, Seniorakademien, Järfälla kommun (planfrågor, kulturstöd och vaktmästare), HSB, företagarföreningen, skolan, biblioteket, PRO, SPF och Folkets Hus och Parker.

Alva Myrdal sade för drygt 60 år sedan: ”Att ge upp är att dö en smula”. Det är inte vår tanke – tvärtom – det är framtiden och lagarbetet som gäller! Tack till alla er som stöttar oss!

Publik vid invigningen. Foto. Anders Hjelm.

Berättarkafé i Kallhäll

Att berätta är ett sätt att mötas och hembygdsföreningen vill inspirera till sammankomster där människor kan dela med sig av sina berättelser. Därför arrangerade hembygdsföreningen, för andra året i rad, ett berättarkafé den 15 november på Folkets Hus i Kallhäll. Ett trettiotal personer bänkade sig kring de uppdukade kaffeborden och Pelle Olsson, flerfaldig mästare i muntligt berättande och som fungerade som ordförande under kvällen, inledde kaféet. Sedan var det fritt fram för var och en att begära ordet. Många var berättelserna som vi fick lyssna till under kvällen bl.a. Monicas berättelse då hon på prästens fråga vid konfirmationen om hur lärjungarna tog sig fram, snabbt svarade, på apostlahästarna. Eller Ingers berättelse om varför hon idag som vuxen älskar hundar och då framförallt taxar. Jo, därför att hon ofta som spädbarn, när mamman skulle städa eller tvätta, placerades i en barnhage där barnvakten var familjens tax. Och Kjells berättelse om hur det var att i slutet av 1940-talet som dansk pojke gå i en fransk skola med mycket hård disciplin. Där lärarna t.o.m. kunde hota med att skära tungan av elever som inte uppförde sig korrekt. Och många andra spännande och fantastiska berättelser, historier och minnen.

Berit Bolin

Foton: Anders Hjelm.

Några nygamla nyheter om Järfällas runinskrifter

av Magnus Källström

Det är nu ganska exakt tjugo år sedan Järfälla hembygdsförening gav ut min lilla skrift om Järfällas runstenar. Jag försökte där sammanfatta i stort sett allt det jag visste om kommunens runstenar och undvika en del av de ungdomliga misstag som jag gjorde i den första versionen, som jag skrev redan 1980.

Man hade ju hoppats att det på tjugo år hade hunnit hända en del nytt, men några nyfynd inom Järfällas gränser har tyvärr inte gjorts. När området kring platsen för torpet Äggelunda skulle undersökas 2009 väcktes givetvis förhoppningar om att den förlorade toppen av Äggelundastenen U 84 eller någon annan del av denna sten skulle dyka upp, men så blev tyvärr inte fallet (Om undersökningen se Evanni et al. 2013). I stället fick den bevarade delen av runstenen efter avslutad undersökning en ny plats intill häradsvägen vid gravfältet på Fruns backe (RAÄ Järfälla 38:1) i Veddesta. Detta är visserligen ganska långt från den plats där den tidigare har befunnit sig, men den nya placeringen är nog bättre än den miljö som stenen skulle ha hamnat i om den hade fått stå kvar.

Även om några nyfynd inte har gjorts, har jag hela tiden noterat när det har dykt upp uppgifter om Järfällas runstenar, som jag inte tidigare har känt till. En gång när jag fick möjlighet att besöka det underjordiska magasinet i Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA) på min arbetsplats, Riksantikvarieämbetet, lade jag exempelvis märke till att det där fanns en mapp med inledningarna till de reseberättelser som runologen Erik Brate varje år lämnade till Vitterhetsakademien. Dessa är inte sökbara genom de vanliga katalogerna och jag kände därför inte ens till att de existerade.

Järfällas runstenar undersökte Brate sommaren 1902 och han kunde då endast återfinna sex av dem (U 84, U 85, U 86, U 89, U 91 och U 92). Dessa undersökningar är jag väl bekant med, eftersom de ligger utlagda under respektive gård i arkivet. Av inledningen framgår att Brate under denna sommar i huvudsak ägnade sig åt runstenarna i Sollentuna härad, men att han också undersökte runstenar på Mälaröarna och i Närke. Det kan noteras att han i sin rapport särskilt framhåller att arbetet »under denna resa icke sällan hindrats eller försvårats af regn», vilket kan vara bra att veta när man ska bedöma resultatet av hans undersökningar.

Det intressantaste i Brates inledning är några uppgifter om de runstenar i Järfälla som han inte har kunnat återfinna och som fortfarande är försvunna. Om fragmentet U 87 vid Skylsta, som enligt Dybeck skulle ha stått i skogen söder om torpet Krusbacka, skriver han exempelvis: »Oaktat ifrigt sökande kunde jag ej återfinna runstenen, ej heller visste åbon på torpet invid något om densamma.»

En mer häpnadsväckande uppgift är den som Brate har under rubriken »Jakobsberg l. Görväln»:

En barnjungfru hos stationsinspektör Holmberg i Jakobsberg uppgaf sig vid bärplockning ha sett en runsten ligga vid råskillnaden i skogen mellan Jakobsberg och Görväln men då hon nu sökte efter den, fann hon den icke. Det förmodades, att den kunde ha blifvit tagen till ladugårdsbyggnaden vid Görväln eller möjligen till grund i skolhuset vid Aspås, hvilken senare möjlighet afvisades af inspektören vid Jakobsberg, som förklarade, att ingen sten hämtats till skolbyggnaden från detta håll.

Att det vid förrförra sekelskiftet skulle ha funnits en okänd runsten i skogsmarkerna mellan Jakobsberg och Görväln förvånar och platsen är mycket oväntad, såvida det inte en gång har funnits en äldre vägsträckning genom skogen till något hamnläge vid Mälaren. Annars vore det knappast motiverat att resa en runsten på en plats som denna. Själv har jag tillbringat en hel del tid av min barndom i nämnda skogsområde, men utan att ha en tanke på att det där skulle kunna finnas en försvunnen runsten. Förmodligen ska man inte ta denna uppgift på alltför stort allvar, men kanske kan det ändå vara värt att ha den i åtanke för den som vistas ute i markerna.

En försvunnen runsten som alltid har legat mig varmt om hjärtat är U 93 Veddesta. Det var här som jag gjorde mina första mer vägande runologiska upptäckter och som jag dessutom lyckades få publicerade (Källström 1980b). Det är ju alltid lite problematiskt att behöva bygga på äldre uppgifter som inte kan kontrolleras, men jag har väl närt en lite fåfäng förhoppning om att stenen någon gång skulle återfinnas eller att det skulle dyka upp en oberoende källa som komplement till Olof Celsius' uppteckning från 1728.

I fornforskaren Richard Dybecks reseberättelse för 1863 har jag senare stött på en uppgift, som kan vara av

intresse i sammanhanget. Där står nämligen följande (s. 3, se fig. 1):

Vid Vedestad fanns en tillföre icke granskad runsten, nästan hel. Han ligger mycket sunken i jorden å en gärdesbacke.

Detta låter ju som om det skulle kunna handla om Veddestastenen, som ju enligt Celsius skulle ha funnits vid »Väddesta, icke långt ifrån väderqvarnen, på en backe i gärdet». Frågan är dock om uppgiften handlar om en runsten i Järfälla. I början av reseberättelsen för 1863 skriver Dybeck (s. 1) att hans »första utfärd detta år gällde Sollentuna och Eds socknar i Stockholms län» och uppgiften om runstenen står mellan beskrivningen av »"Höfdingegriften" på så kallade Skälåsen i Skälbyhammaren", vilket syftar på en ännu bevarad treudd i dagens Häggvik i Sollentuna (RAÄ Sollentuna 271:1), och några rader om runstenen U 73 vid Hägerstalund i Spånga. Den senare räknade Dybeck till Järfälla socken och tydligen har han här också gjort en avstickare in i Järfälla. Fortsättningen (s. 4) lyder nämligen: »Bautastenen å Gerfälla Kyrkgärde står ännu kvar, men de "fragment af runstenar", hvilka Celsius såg i samma gärde (icke upptagne i Bautil eller hos Liljegren) söktes förgäfv.» I det följande stycket är Dybeck däremot åter i Sollentuna och redovisar gravar och en fornborg vid Väsby på Järvafältet och runhällen vid Viby (U 102). Om ordningen mellan uppgifterna svarar mot hans färdväg borde runstenen vid »Vedestad» ha funnits någonstans i Sollentuna, men något motsvarande ortnamn förekommer inte här. Det närmaste är *Vällsta*, som ligger i den norra delen av socknen, men man måste i så fall tänka sig att Dybeck har läst fel i sina fältanteckningar. Namnet skrivs på Generalstabskartan 1873 *Wällsta*, medan Veddesta återges som *Weddesta*, vilket snarast tyder på att »Vedestad» avser det senare ortnamnet. Någon runsten är inte heller känd från *Vällsta* i Sollentuna.

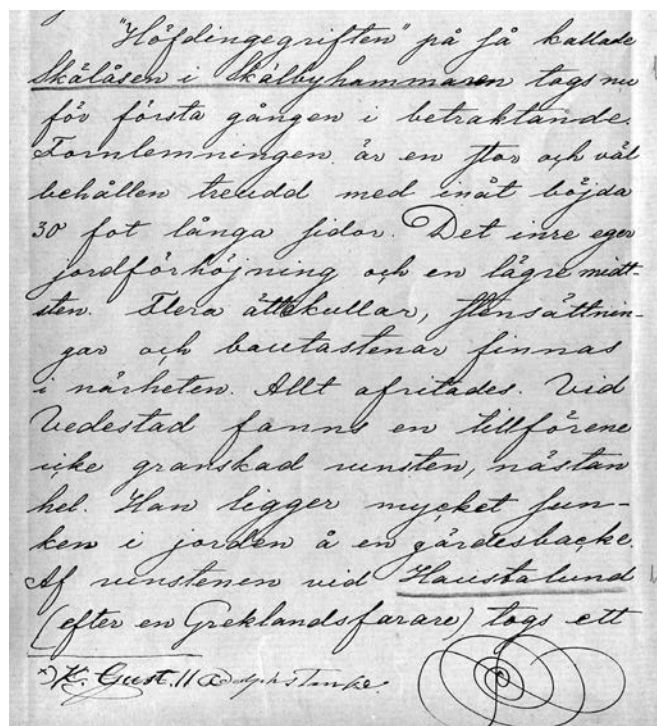
Dybecks uppgift om att Celsius skulle ha sett runstensfragment på kyrkgärdet i Järfälla är givetvis felaktig. Dessa har funnits på kyrkogården och han har alltså gjort sig skyldig till en felläsning (se Källström 1998 s. 19). Trots detta är notisen mycket viktig, eftersom den visar att Dybeck har utnyttjat Celsius' handskrifter. Han kan därför mycket väl ha känt till dennes anteckningar om runstenen vid Veddesta och sökt efter den. Frågan är dock om Dybeck verkligen återfann stenen och varför den i så fall aldrig blev avbildad. Gick den förlorad strax efter hans besök eller har han bara av misstag råkat arbeta in en av sina excerpter från Celsius i reseberättelsen?

Även om vi inte har fått något nytillskott av runtexter, så går det att arbeta vidare med det material som finns.

För några år sedan gjorde jag en liten undersökning av det vikingatida namnskicket i Järfälla utifrån runstenarnas uppgifter (Källström 2013). Tanken var att se hur namnbruket såg ut i runstensmaterialet från en enskilda Upplandssocken. Jag var dock väl medveten om att det redan från början var en högst ojämlig undersökning, eftersom endast sex av de 26 tolkningsbara namnen var kvinnonamn. Jag ska här inte upprepa resultatet av denna undersökning utan hänvisar till min artikel. För att ha något att jämföra med ställde jag min undersökning mot namnskicket på runstenarna i Bälunge socken norr om Uppsala och jag fick där liknande resultat beträffande såväl kvinnorepresentationen i inskrifterna som fördelningen mellan olika namntyper.

De inskrifter som jag har behandlat i mina skrifter om Järfällas runstenar hade jag själv undersökt många gånger genom åren, men det har funnits ett undantag, nämligen runblecket från Veddesta. Detta hade jag då bara sett genom monterglas under de år som det var utställt på Historiska museet. I min bok bygger jag helt och hållet på de resultat som Helmer Gustavson presenterade i en artikel i *Fornvännen* 1969 (s. 210 ff.): (A:) **ilfusun** (B:) **ibiprua** »Illvillige. Un(n) e frambesvärjer (dig) fördärv.»

I maj förra året disputerade Sofia Pereswetoff-Morath på en avhandling om vikingatida runbleck, där Veddestablecket givetvis ingår (s. 165 ff.) och hon ger där ett nytt och ganska annorlunda förslag till läsning (s. 168): (A:) **ilfusrun** (A:) **ikbipirua** (se fig. 2). Detta tolkar hon som »Illvilliga runa, jag befäller dig att

Ett utsnitt ur Dybecks reseberättelse 1863 med de dunkla uppgifterna om runstenen vid »Vedestad». Efter original i ATA.

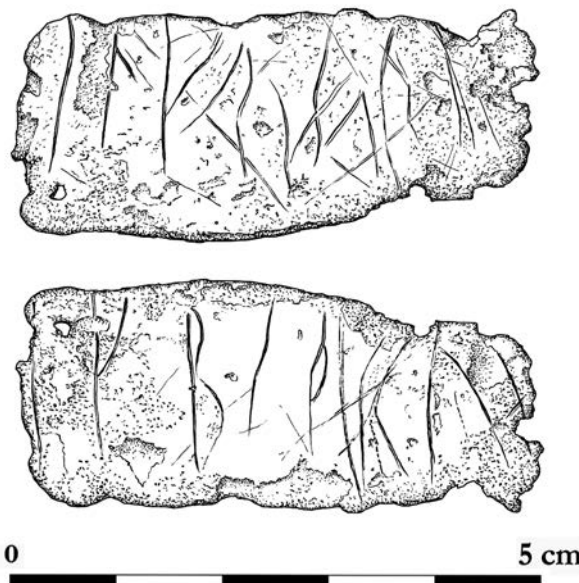
lägga skuld [på honom/henne/dem]», alternativt »Illvilliga runa, jag ber dig om skada/jag ber om skada för dig».

Veddestablecket ingår just nu i en vandringsutställning med titeln *We call them Vikings*, som Historiska museet har producerat och som turnerar världen runt. Inför utställningen fick jag både möjlighet att granska inskriften och även skriva ett avsnitt om runor i utställningskatalogen (Källström 2016). Jag återgav där Gustavsons tolkning, trots att jag hade noterat några avvikelser i läsningen, även om de inte är lika omfattande som i Pereswetoff-Moraths förslag. Liksom hon menar jag att det finns spår av en runa framför Gustavsons första runa på B-sidan samt att man upptill framför **b** kan iaktta ett vinkelböjt streck, som måste vara ristat. Hur det senare ska tolkas vet jag inte, men jag tror inte att det kan läsas som en bistav i en **k**-runa som Pereswetoff-Morath har gjort. Det lodräta streck som finns mellan **p** och **r** uppfattade jag också som en repa och inte som en **i**-runa. Inskriften på A-sidan vill jag i första hand läsa som Gustavson har gjort. Någon nytolkning vågar jag inte föreslå, men det är tydligt att vi nog måste fundera igenom både läsningen och tolkningen av denna inskrift ännu några gånger och inte ta den hävdvunna uppfattningen för given.

När jag undersökte runblecket fick jag också möjlighet att titta närmare på det läderfodral som det låg i vid fyndtillfället. Som Gustavson (1969 s. 209) har påpekat har fodralet varit öppet i den ena änden så att amuletten har varit tillgänglig. Vad som däremot inte tidigare har iakttagits är att det i det ena hörnet av fodralet finns två skurna hål i lädret, där en upphängningsanordning måste ha varit fäst. Kanske har den lilla läderstropp som påträffades vid undersökningen fungerat som en sådan.

Referenser

- ATA = Antikvarisk-topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet, Stockholm.
- Brate, Erik, 1902: Berättelse öfver resa för undersökning af runinskrifter 1902. Handskrift i ATA.
- Dybeck, Richard, 1863: Reseberättelse 1863. Handskrift i ATA.
- Evanni, Louise et al., 2013: Gravfält och gårdstomt vid Äggelunda: Stockholms län; Uppland; Järfälla kommun; Järfälla socken; Veddesta 2:1; Järfälla 28:2 och 364:1 : arkeologisk undersökning. Arkeologiska uppdragsverksamheten (UV Mitt), Riksantikvarieämbetet. Hägersten. <<http://kulturarvsdata.se/raa/samla/html/6754>>
- Gustavson, Helmer, 1969: Ett runbleck från Järfälla, i: *Fornvännen* 64. S. 209–212.
- Källström, Magnus, [1980a]: Järfällas runstenar. Järfälla. (Stencil)
- Källström, Magnus, 1980b: Runstenen från Veddesta, i: *Fornvännen* 75. S. 183–186.
- Källström, Magnus, 1998: Järfällas runstenar. Bilaga till Järfälla hembygdsblad 1998:4. Järfälla.
- Källström, Magnus, 2013: Kvinnor och män i tiohundralets Uppland. Några nedslag i den vikingatida namnhistorien utifrån runinskrifter, i: *Ortnamnssällskapet i Uppsala årskrift* 2013. S. 71–88.
- Källström, Magnus, 2016: Viking Age runes, i: Gunnar Andersson (red.), *We call them vikings*. Historiska museet. Stockholm. S. 72–79.
- Pereswetoff-Morath, Sofia, 2017: Vikingatida runbleck. Läsningar och tolkningar. Uppsala.
- RAÄ + socken + nr = Fornlämning i Riksantikvarieämbetets fornminnesregister <<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>>
- U + nr = Nummer i Upplands runinskrifter. Granskade och tolkade av Elias Wessén och Sven B. F. Jansson. 1–4. Sveriges runinskrifter 6–9. 1940–58. Stockholm.

Veddestablecket enligt Sofia Pereswetoff-Moraths nyläsning. Efter Pereswetoff-Morath 2017.

Den stensättning där runblecket påträffades innehöll ett fåtal föremål bl.a. krukskärvor och en halv glasflusspärla, men inga spår av någon begravning. Möjligheterna att tidfästa föremålet på arkeologiska grunder närmare än till vikingatid är därför mycket små. I det arbetsmaterial som finns på Runverket efter Gustavsons undersökning finns dock en anteckning om att arkeologen Ulf Erik Hagberg skulle ha daterat blecket till 900-talet. Vad denna datering bygger på vet jag inte. Om den tidigare läsningen **bipr** är riktig tyder skrivningen med **r** i stället för yngre **r** i detta fall på att språket är relativt ålderdomligt och att blecket åtminstone kan tillhöra slutet av 900-talet.

Detta är väl det nya som jag har att meddela om Järfällas runinskrifter just nu, men det är inte omöjligt att jag återkommer med lite mer längre fram.

Folkskolan 175 år

Skolan i Järfälla förr, nu och i framtiden

Den 5 december samlades ett 25-tal personer på Jakobsbergs Folkhögskola för att uppmärksamma att Folkskolan firar 175 år. Hembygdsföreningen bjöd på ett varierat program, bildspel och en liten skolutställning. Programmet inleddes och avslutades med att Kjell Dellert underhöll med några visor ur sångboken "Nu ska vi sjunga" som besökarna väl kände till och nynnade med i, t ex Har du sett herr Kantarell?

Ordet "skola" kommer från grekiskan och betyder "ledighet", "vila". Skolan var en plats för barn som givits ledighet istället för arbete berättar hembygdsföreningens ordförande Monica Boye-Møller. I Järfälla har det bedrivits skolundervisning redan före 1842 då folkskolereformen infördes. Undervisningen bedrevs i fattighuset av klockaren. Det skedde under vinterhalvåret eftersom barnen användes som arbetskraft och bidrog till familjens försörjning resten av året. Monica menar att Folkskolereformen är det hittills största demokrati- och folkbildningsprojektet. Vi skulle få en likvärdig skola för alla.

Kristina Lundgren, fd folkskollärare och skolledare, lyfte på duken till sina skolminnen och delade med sig av hur det var att börja arbeta som lärare i början av 1950-talet. Den 10 juli 1953 fick Kristina ett telegram från Folkskolestyrelsen i Jakobsberg som bekräftade att hon fått en lärartjänst. Kristina minns bl a när spritkopiatorn gjorde entré i skolan – vilken nymodighet! Det var ordning och reda i skolan. Eleverna stod på raka led före intåget i skolsalen. Varje morgon började med morgonbön och en psalm. Det var skola även på lördagarna med tid för kvarsittning. Det visade sig att i publiken satt ett par av Kristinas elever från denna tid. Det blev ett kärt återseende. Kristina och hennes dotter Anna Thuresson – numera rektor på Olovslundskolan, reflekterade över hur det var att vara rektor förr och nu. På Kristinas tid hade man som rektor inget budgetansvar. Hon fick ett antal timmar att fördela. Hon hade inte heller ansvar för personalrekrytering. Lärare tilldelades från skolkontoret. Båda dessa ansvarsområden tar en stor del av Annas arbetstid.

Demokrati – det handlar om oss, talade Charlotta Granath, lärare, och hennes elever Saman Mousavi och Sigrid Schönning från Viksjöskolan om. Charlotta berättade om hur skolans demokratiuppdrag ser ut och hur man kan arbeta med det. Hon betonade flera gånger att demokratiarbetet måste bedrivas i alla skolämnen av alla lärare för att det ska få riktigt genomslag. Saman och Sigrid berättade bl a om hur de byggt bro-

Rektor Anna Thuresson, f.d. rektor Kristina Lundgren samt eleverna Sigrid Schönning och Saman Mousavi.

ar mellan högstadiet och förskolorna i kommundelen eftersom de små barnen var rädda för de äldre. Man bjöd in förskoleeleverna till Viksjöskolan där de fick bekanta sig med och ha aktiviteter tillsammans med högstadieleverna. Viksjöskolan har som första skola i Sverige certifierats till ambassadörsskola för Europaparlamentet och eleverna är utsedda till juniorambassadörer.

Viksjöskolan har också nära kontakt med Emerich Roth i arbetet kring förintelsen. Skolan har tilldelats Emerichfondens stipendium "Vandra i Emerich Roths fotsår" och eleverna är utsedda till Emerichambassadörer med uppdrag att föra Emerichs budskap vidare. Barn- och ungdomsnämndens ordförande Eva Ullberg inledde med mycket goda nyheter. Eleverna i årskurs 4 har förbättrat sin läsförmåga. Hon gav oss en inblick i de utmaningar som det kraftigt växande Järfälla står inför. Lärarförsörjning och brist i likvärdighet är enligt Eva ett par av utmaningarna. Fram till 2021 behöver Järfälla bygga ytterligare 14 förskolor och 3 grundskolor. En viktig diskussion är: Hur ska framtidens skolor se ut för att skapa bra lärmiljöer för eleverna? Eva menar att digitaliseringen är här för att stanna men att vi hela tiden behöver fundera på hur den ska användas i undervisningen. Som avslutning visade Eva ett kort Youtube klipp på ett möjligt framtida skolverktyg i 7D hologram. "Tänk om eleverna i framtiden skulle kunna kliva in i stenåldern"!

Marta Hedberg-Granath

Kristina Lundgren med sin forna elev Ann-Christin Jelvestam – ett kärt återseende.

Eleverna Sigrid och Salman tittar på gamla skolföremål från hembygdsföreningens utställning.

Foton: Anders Hjelm.

Verksamhetsberättelse 2017

Järfälla Hembygdsförenings styrelse lämnar härmed följande berättelse för verksamhetsåret 2017:

Styrelse

Ordförande	Monica Boye-Møller
Vice ordförande	Thea Dulz Jonsson
Kassör	Håkan Jelvestam
Sekreterare	Marta Hedberg-Granath
Övriga ledamöter	Berit Bolin Hans Garheden Anders Hjelm Carina Ingerby Monica Leksell

Arbetsutskottet (AU) har utgjorts av ordföranden, vice ordföranden, kassören och sekreteraren. Styrelsen har haft nio ordinarie sammanträden.

Revisorer

Ordinarie	Hannes Tjerneld Bertil Olsson
Ersättare	Bill Larsson

Valberedning

Ordinarie	Lars Bergstig, sammankallande Göran Hillman Marianne Persson
Ersättare	AnnKatrin Westerlund

Medlemmar

Under 2017 har följande förändringar registrerats i medlemsantalet:

	Huvud-medl.	Familje-medl.	Organisationer	Medl. totalt
Medlemmar 2016	790	283	27	1 100
Nya medlemmar	+37	+17	+0	+54
Avförda medlemmar	-53	-43	-0	-96
Medlemmar 2017	774	257	27	1 058

År 2017 har således inneburit en minskning med 42 medlemmar. Motsvarande uppgift för år 2016 var en minskning med 21 medlemmar.

Ekonomi

Årets resultat uppvisar ett överskott på 5.114 kr. Föreningens ekonomi är fortfarande god med ett betryggande eget kapital. Medlemsavgifterna har under året inbringat 112.030 kr.

Föreningen har tacksamt mottagit frivilliga gåvor från många medlemmar i samband med inkasseringen av medlemsavgifter. Årets gåvor blev 14.738 kr + föredragsgåvor 3.500 kr. Gåvor till minne av Lars Gustafsson j:r ingår i årets gåvor. För ytterligare information hänvisas till bifogad ”Årsredovisning 2017”.

Årsmötet 2017

Årsmötet hölls den 12 mars i Kallhälls Folkets Hus. Mötet föregicks av tre programpunkter. Birgitta Alm-rén hade sammanställt en bildkavalkad till minne av Lars Gustafsson j:r som kommenterades av Monica Boye-Møller. Bo Johansson, ordförande i Kallhälls Folkets Hus-förening berättade om alla de byggprojekt som pågår i Kallhäll/Stäket, bl.a. bygget av ett nytt Folkets Hus. Kåre Andersson avslutade med att på sin trattgrammofon spela sex stenkakor ur sin samling på drygt 7 000.

Vid själva årsmötet valdes Göran Hillman till ordförande och Lars Bergstig till sekreterare.

Årsmötet beslutade omvälja Monica Boye-Møller till ordförande i två år. Marta Hedberg Granath omvaldes till sekreterare för två år. Till styrelseledamöter på två år valdes Hasse Garheden (omval) och Monica Leksell (nyval). Anders Hjelm valdes på ett år efter Kåre Andersson som av sagt sig fortsatt uppdrag.

Kåre Andersson avtackades för sina 22 år i styrelsen. Årsmötet godkände styrelsens förslag till verksamhets- och ekonomisk plan för 2017.

Folkskolan 175 år

Under 2017 har hembygdsföreningen på flera sätt uppmärksammat att folkskolestadgan antogs av riksdagen 1842. I hembygdsbladet har flera artiklar skrivits med anledning av jubileet. Den 5 december anordnade hembygdsföreningen ett program på Jakobsbergs folkhögskola med utställning och föredrag om skolan då, nu och i framtiden. Alla skolor har i brev uppmärksammas på jubileet och fått ett exemplar av hembygdsbladet. Till jubileet har Lärarstiftelsen, Lärarförbundet, Sveriges Hembygdsförbund m.fl. tagit fram en utställning som turnerar i landet under mottot En sagolik skola. Den turnerar också under 2018, vilket gör även detta år till ett folkskolans jubileumsår och kommer att uppmärksammas bl.a. i hembygdsbladet.

Dokumentation

Den dokumentation som tagits fram under 2017 har främst varit knuten till folkskolans 175-årsjubileum. En historisk översikt har gjorts över skolor och verksamhet, liksom en fotodokumentation och artikelserie i Järfälla Hembygdsblad. Tanken är att under 2018 samla denna dokumentation i ett häfte.

En omfattande fotodokumentation har gjorts av föreningens samtliga program genom vår hembygdsfotograf Anders Hjelm.

Skriften Kulturminnen i Järfälla har nytryckts i 200 ex. på grund av stor efterfrågan.

Den främsta dokumentationen över kulturarvet publiceras regelbundet i Järfälla Hembygdsblad.

Hembygdsföreningen har haft tillgång till ett bokförråd i gamla Folkets Hus. Detta har under hösten flyttats till nya lokaler hos Folkets Hus, vilket vi är mycket tacksamma för.

Järfälla Hembygdsblad

Järfälla Hembygdsblad har liksom tidigare år utkommit med fyra nummer under 2017.

I redaktionskommittén har Birgitta Almrén som sammanställare, Ingrid Kennerstedt Bornhall, Roland Norén, Corinne Wredén och Berit Bolin ingått.

Kommittén förlorade i slutet av 2016 två erfarna medlemmar, Lars Gustafsson j:r som avled i december och Britt-Marie Westberg Lindberg som avgick. Därför har Monica Boye-Møller stöddeltagit i redaktionskommitténs möten under året.

Ett 15-tal personer har bidragit med artiklar och rapporter. Ett axplock bland årets artiklar är: Lars Gustafsson j:r till minne, Folkskolan 175 år, Gustaf gav kvarnen vingar, Solsken, svenska flaggor och en kronprinsessa, Norra Igelbäcken – nytt naturreservat? I nummer tre och fyra var omslagen i färg. Nummer tre har även flera artiklar med färgbilder bl.a. artikeln om nationaldagen/Görvälndagen som i år gästades av kronprinsessan Viktoria och prins Daniel.

På föreningens styrelsemöte i september beslutades att redaktionskommittén från fall till fall egenhändigt kan avgöra när det är lämpligast att trycka omslaget i färg eller svartvitt.

Kommittén har som tidigare år fått hjälp med äldre bilder av Järfälla kommuns bildarkiv. Nyare bilder till artiklar och arrangemang har främst tagits av hembygdsföreningens fotograf Anders Hjelm.

Hembygdsbladet har skickats ut till samtliga medlemmar, till kommunens bibliotek, en del andra kommunala institutioner och ett antal hembygdsorganisationer.

Hembygdsbladets upplaga uppgår till ca 1000 exemplar per utgivning.

Arrangemang

Under 2017 har Järfälla Hembygdsförening anordnat eller varit medarrangör i ett program varje månad utom i juli. Rapporter lämnas i Järfälla Hembygdsblad och på hemsidan. För varje arrangemang utses en eller flera ansvariga. Kjeld Boye-Møller har varit affischeringsansvarig och har till sin hjälp haft ett antal affischerare. Corinne Wredén har medverkat med layout. Tryckningen har beställts hos Folkets Hus Kallhäll. Här ges en kort översikt.

Midvinterstämman 21 januari: Midvinterstämman arrangerades för 34:e gången, denna gång i Järfälla Gymnasium av Föreningen Midvinterstämman, där Järfälla Hembygdsförening har representanter i styrelsen. Vid stämman medverkar hembygdsföreningen med funktionärer. Publik, spelmän, dansare, artister och funktionärer uppgick till drygt 800 personer.

Torsdag 16 februari inbjöds till ett program på Hyllan, Jakobsbergs bibliotek med runforskaren Magnus Källström. Han berättade och visade bilder om Järfällas runstenar, som han också skrivit en bok om. Publik på närmare 100 personer.

Söndag 12 mars hölls årsmöte i Kallhälls Folkets Hus. Ca 50 personer.

Torsdag 20 april anordnades Fagning vid Snåltäppan i Görvålområdet. Fagningen är ett årligt arrangemang i samarbete mellan Järfälla kommun, Naturskyddsföreningen och Järfälla Hembygdsförening. Fagningen följs upp med slåtter i augusti. Ett litet antal deltagare.

Onsdag 10 maj arrangerades en konst- och kulturhistorisk vandring i Jakobsberg med Ingrid Kennerstedt Bornhall och Mikael Falk som guider. Ca 35 personer.

Tisdag 6 juni: Görvälndagen – Nationaldagen den 6 juni. Från 2017 har kommunen tagit på sig ansvaret som samordnare för nationaldagsfirandet. I år påverkades arrangemanget av dels att kommunens välkomstceremoni för nya medborgare inledde firandet, dels att kronprinsessparet valt att besöka Järfällas nationaldagsfirande. Det blev en lyckad dag med rekordpublik på uppskattningsvis 12.000 personer. Hembygdsföreningen och civilförsvarsföreningen medverkade som vanligt med omfattande insatser.

Söndag 20 augusti: Slättergille vid Snåltäppan i Görvålområdet arrangerades av Järfälla kommun, Naturskyddsföreningen och Järfälla Hembygdsförening. Musik av spelmän från Skälby spelmannslag underlättade arbetet med att slå med lie och skapa en hässja, enligt gammal tradition. Ett tjugotal deltagare.

Kulturarvsdagen 10 september hade temat Natur och Kulturarv – miljöer med möjligheter. Hembygdsföreningen, Järfälla Kultur och F8 Kamratförening arrangerade en vandring längs Igelbäcken – fornti-

da farled i framtidens Barkarby. Ingrid Kennerstedt Bornhall och Åke Lundberg var ciceroner längs vägen. Ett trettiotal deltagare per fot och cykel.

Torsdag 12 oktober inbjöd hembygdsföreningen till ett föredrag Bland gravar och amuletter i järnålderns Hjulsta på Hyllan Jakobsbergs bibliotek. Resultat från arkeologiska utgrävningar i samband med förberedelser för bygget av Förbifart Stockholm. Projektledare Ann Vinberg medverkade och ett 40-tal personer lyssnade och ställde många frågor.

Onsdag 15 november var det dags för berättarkafé för andra gången, med Pelle Olsson, flerfaldig svensk och nordisk mästare i berättande i en lokal som Kallhälls Folkets Hus disponerar bredvid biblioteket. Ett trettiotal personer fikade, lyssnade och delade med sig av sina livsberättelser.

Tisdag 5 december gick jubileumsprogrammet Folkskolan 175 år av stapeln på Jakobsbergs folkhögskola. Bildspel och utställning om våra folkskolor/grundskolor i Järfälla. Medverkade med sånger ur Nu ska vi sjunga gjorde Kjell Dellert. Temat för föredragen var Folkskolan då, nu och i framtiden med Kristina Lundgren (då), Charlotta Granath med två elever (nu) och Eva Ullberg, kommunalråd (framtiden). Anna Thuresson reflekterade tillsammans med sin mamma Kristina Lundgren om rektorsuppdraget då och nu. Publik: ett 25-tal personer.

Föreningens samling av äldre föremål

Järfälla Hembygdsmuseum

Museet var välbesökt under året. Familjesöndagen den 26 mars hade inte så många besökande då det var den första soliga vårsöndagen. Jakobsbergs bibliotek byggs om och tyvärr finns det inte längre plats för museet i deras lokaler. Vi har inte lyckats hitta en ny lokal, så just nu är alla museets föremål magasinerade på Sandviks Gård i avvaktan på en ny bra placering.

Görvälns Gårdsmuseum

Museet hålls öppet vissa söndagar och i samband med olika aktiviteter vid Görväln t.ex. Nationaldagen/Görvälnsdagen och Görvälnlammets julmarknad.

Bolindermuseet

Järfälla Hembygdsförening har ett nära samarbete med föreningen Bolindermuseet. Många av hembygdsföreningens bolinderföremål finns deponerade i museet. Museet finns sedan hösten 2016 i nya fina lokaler under Kallhälls bibliotek.

Sociala medier

Arbetet med att synliggöra hembygdsföreningen via sociala medier har fortsatt under 2017. Syftet är att öka tillgängligheten och lyfta fram information om våra aktiviteter och annat intressant till medlemmar och följare. Vi hoppas på så sätt nå ut till en större

målgrupp och därmed ytterligare förstärka hembygdsföreningens budskap och i förlängningen öka intresset för att gå med i föreningen.

Hemsidan och Facebook uppdateras kontinuerligt och under året har antalet följare ökat, vilket är både glädjande och i linje med vår ambitionsnivå.

Samarbete med andra organisationer och Järfälla kommun

Järfälla Hembygdsförening är en ideell förening inom Sveriges Hembygdsförbund och Stockholms läns hembygdsförbund. Föreningen representerades vid länsförbundets årsmöte den 25 mars på Solna gymnasium av Monica Boye-Møller, Kjeld Boye-Møller, Thea Dulz Jonsson, Maj-Britt Norén och Roland Norén. Monica Boye-Møller är ledamot i länsförbundets styrelse och dess barn- och ungdomsgrupp.

Järfälla Hembygdsförening har under året varit medlem i följande organisationer: Skälby-Barkarby bygdegårdsförening, Viksjöbibliotekets vänner, Barkarbybibliotekets vänner, Föreningen Jakobsbergs folkhögskola, Järfälla Lokal-TV-förening samt Folkets Hus Kallhäll. Hembygdsföreningen är representerad i föreningen Midvinterstämmans styrelse.

Naturskyddsföreningen har varit samarbetspartner vid genomförande av fagning och slåtter samt Nationaldagen. Med Järfälla Civilförsvarsförening och FRG (Fria ResursGrupperna) har föreningen samarbetat kring Nationaldagen. Görvälnlammets, Görvälns koloniträdgårdsförening, Järfälla konstforum och F8 Kamratförening är också samarbetspartners. Hembygdsföreningen har medverkat vid Stockholms Läns Museums program Kul med Ull den 21 oktober i Kallhälls Folkets Hus.

Inom Järfälla kommun sker ett nära samarbete med Järfälla Kultur. Bildarkivet har stor betydelse för föreningen. Ett samarbetsprojekt har initierats mellan kommunens Park och Gata, Järfälla Kultur och hembygdsföreningen om förnyelse och modernisering av samtliga kulturskyltar i kommunen. Informationsavdelningen spelar en viktig roll för Nationaldagsfirandet. Hembygdsföreningen har medverkat i kommunens byggnadsmärkesberedning. Samarbetet med Järfälla Bibliotek är gott. Dessvärre har Järfälla Hembygdsmuseum efter sex år blivit uppsagt från Jakobsbergs bibliotek p.g.a. minskad biblioteksyta. Museet har packats ner i avvaktan på annan lämplig lokal. I detta sammanhang undersöks också möjligheten att skapa en plats, minnesrum eller liknande för föremål som kommunen och hembygdsföreningen ärvt efter Lars Gustafsson j:r.

Hembygdsföreningen som opinionsbildare

Hembygdsföreningen har under året varit aktiv med att informera om vad föreningen står för, vad vi gör för lokalsamhället och vilken kraft vi är och vill vara i ett växande Järfälla. Vi vill nå fler invånare, nyinflyttade och dem som bott här länge, gamla och unga, med kunskap om vår kommun och bygd. Rollen som kunskapspridare och opinionsbildare tar sig olika uttryck.

Remisser

Hembygdsföreningen är remissinstans för planerings- och exploateringsärenden i kommunen. Ärendena gäller främst program och detaljplaner i anslutning till kommunens översiktsplan. Dessa ärenden handläggs av en av styrelsen utsedd planremissgrupp som under året bestått av Monica Boye-Møller, sammankallande, Thea Dulz Jonsson, Inger Kling och Anders Hjelm. Det största ärendet som handlagts under året är Förslag om inrättande av Norra Igelbäckens naturreservat.

Utåtriktad verksamhet, information och utbildning

Utgångspunkten för föreningens utåtriktade verksamhet är att visa föreningens viktiga roll i lokalsamhället. Att värna om kulturarvet, att stärka kunskapen om det, dokumentera det och visa dess bredd låter sig väl förenas med engagemang i det moderna samhällets utveckling. Föreningens program, medverkan i skolor och föreningar, guidningar och föredrag, är viktiga för att informera om hembygden och om föreningen.

Hembygdsföreningen har under året medverkat vid Barkarbystadens dag den 7 maj, Järfällafestivalen den 9 september och Höstmarknaden i Kallhäll den 23 september. Monica Boye-Møller har medverkat som guide vid bussturer för Järfälla församlings konfirmander den 15 juni och Miljöpartiet den 14 juni. Hon har hållit föredrag för SPF vid två tillfällen.

Måluppfyllelse

I verksamhetsplanen för 2017 har fyra målområden och tre prioriterade områden för 2017 lyfts fram. De fyra målområdena handlar om närmare samarbete med andra föreningar, organiserat samarbete med förskolor och skolor, fler kontakter med företrädare för personer med utländsk bakgrund samt ökad synlighet i samhället. Styrelsen har under året ökat sina ansträngningar inom alla områden. Mycket positivt är de kontakter som knutits med kommunens Integration Järfälla och med bl.a. deltagande i en träff med företrädare för invandrарorganisationer den 23 oktober. Vid detta tillfälle fick hembygdsföreningen tillfälle att presentera sin verksamhet och dela ut material.

De tre prioriterade områdena har varit informations- och rekryteringsinsatser, åtgärder för att nå försko-

lor och skolor samt att medverka till utveckling av kulturmiljöområdena Görvaln och Säby gård. På alla områdena har föreningen gjort insatser under året. Renoveringen av Stallet vid Säby gård fick årets byggnadsmärke, vilket är mycket positivt för området. Föreningen kommer i februari 2018 att ha ett arrangemang i Magasinet, Café Säby Gård. Mycket mer kan göras för att öppna området för de nya invånarna i Barkarbystaden.

Slutord

Järfälla Hembygdsförening är en förening som vill skapa relationer mellan dåtid, nutid och framtid. Vi har ett budskap som är viktigt i dagens samhälle. Järfälla har en unik historia i en region med stark tillväxt. Våra program är uppskattade och välbesökta. Järfälla Hembygdsblad är uppskattat. Vi vill fortsätta att vara en livskraftig förening med starkt engagemang för både kulturarvet och kommunens framtid. Medlemsantalet har minskat något trots god nyrekrytering. Det är tack var medlemsavgifterna vi har möjlighet att dokumentera vår hembygd i program, skrifter och Järfälla Hembygdsblad. Under året har föremål och verksamheter flyttat. Testamenterade föremål från Lars Gustafsson j:r har fått en tillfällig hemvist. Järfälla Hembygdsmuseum är nedpackat i avvaktan på ny lokal. Vi hoppas på goda lösningar under 2018. Vårt bokförråd har lyckligtvis fått en permanent lokal i nya Kallhälls Folkets Hus.

Stockholms läns hembygdsförbund har vid styrelsesammanträde i december 2017 nominerat Järfälla Hembygdsförening till utmärkelsen Årets hembygdsförening. Utmärkelsen delas ut vid Sveriges Hembygdsförbunds riksstämman i maj 2018. Att nomineras bland drygt 120 föreningar i länet är mycket hedrande. Styrelsen tackar alla deltagare och medverkande i program och arrangemang, affischerare, kulturskyldsfaddrar, redaktionskommittén. Vi tackar för förtroendet att ha fått leda verksamheten under 2017.

Järfälla den 11 januari 2018

Monica Boye-Møller
Thea Dulz Jonsson
Håkan Jelvestam
Marta Hedberg-Granath
Berit Bolin
Hans Garheden
Anders Hjelm
Carina Ingerby
Monica Leksell

Årsredovisning 2017

Balansräkning	2016-12-31	2017-12-31	Skulder och Eget Kapital	2016-12-31	2017-12-31
Tillgångar	Kr	Kr		Kr	Kr
Kassa	15 947	7 887	Skulder	0	0
PlusGiro, löpande	134 904	143 737	Förutbetalda avgifter	83 239	78 020
PlusGiro, förutbetalt	83 239	78 020	Fonderade medel	0	0
Nordea fond	222 811	222 440	Eget kapital	305 058	378 726
Fordringar	0	0	Årets resultat	73 667	5 114
Inventarier	5 063	9 776	Summa	461 964	461 860
Summa	461 964	461 860			

Resultaträkning	2016	2017	Kostnader	2016	2017
Intäkter	Kr	Kr		Kr	Kr
Medlemsavgifter	115 380	112 030	Medlemsavgifter SLH	27 000	27 000
Service Görväldagen	42 788	0	Varuinköp Görväldagen	14 582	0
Arrangemang, övriga	6 850	890	Arrangemang Görväldagen	26 210	25 947
Gåvor	4 540	14 738	Arrangemang, övriga	11 021	8 749
Böcker	29 500	13 102	Böcker	0	12 670
Föredragsgåvor	500	3 500	Utmärkelser	149	3 971
Föreningsbidrag	45 000	49 000	Hyror	12 800	15 604
Bordavgifter 6/6	5 100	4 700	Resor och konferenser	0	575
Kulturpris	30 000	0	SLH Årsmöte	1 250	1 000
Ränteintäkter	373	0	Kontorsmaterial	0	0
Årets resultat	0	197 960	Porto	25 205	23 452
Summa	280 031	197 960	Förbrukningsmaterial	12 111	13 493
			Hembygdsbladet	35 150	38 800
Håkan Jelvestam			Tjänster/service	3 125	1 360
Kassör			Övrigt tryck	20 602	4 980
			Utställningsmaterial	1 939	25
Revisorspåteckning			Försäkring	1 100	1 200
Vår revisorsberättelse har avgivits 2018-01-06			Prenumeration	760	540
Hannes Tjerneld	Bertil Olsson		Avskrivningar	7 288	7 507
Revisor	Revisor		Kontoavgifter	1 971	1 613
			Annonsering	900	0
			Negativ Ränta	0	370
			Museifytt	0	1 994
			Övrigt	3 201	1 996
			Årets resultat	73 667	5 114
			Summa	280 031	197 960

Tilläggsupplysningar

1. Redovisningsprinciper Bokföringen är utförd med VISMA Förening. Redovisningen är uppställd enligt Bokföringslagen. Kontoplanen är egen, utformad enligt "BAS 96".

2. Tillgångar i bank Föreningens överskottsmedel 222 440 kr är placerade i en räntefond, Nordea Sekura. Risktagandet i denna placering är liten. Sparformen har i år givet ett negativt resultat 370 kr. Föregående år blev det ett positivt resultat 373 kr. För löpande in- och utbetalningar används ett PlusGiro-konto hos Nordea. Till detta konto finns även anslutet ett bankgiro för inbetalning av medlemsavgifter.

3. Periodisering Periodisering av inkomster och utgifter har skett enligt god redovisningssed. Nu gällande rutin för inkassering av medlemsavgifter innebär att inbetalningsavier för år 2018 sändes ut i slutet av november även i år. Det medförde att ett stort antal medlemsinbetalningar avseende nästa år (66%) verkställdes redan under november-december 2017. Dessa har skuldredovisats som "Förutbetalda avgifter". I dessa ingår även frivilliga gåvor som betalats in tillsammans med medlemsavgiften för 2018. Förfarandet medför att PlusGiro-kontot numera får ett stort temporärt tillskott strax före årsskiftet varje år. Som ett förtydligande har därför dessa inbetalningar markerats "PlusGiro, förutbetalt" i redovisningen av "Tillgångar". Dessa pengar kan ju i princip användas först under kommande verksamhetsår. För andra gåvor och bidrag har redovisning skett enligt kontantprincipen.

4. Avskrivningar Inventarier har inkaffats under året, 15 st bord. Avskrivning nr 1 och nr 5 har gjorts under året med 7 507 kr.

5. Övrigt I stället för att föreningen köper in datorutrustning utgår en mindre kostnadsersättning till föreningsfunktionärer med omfattande administrativt arbete på egen datorutrustning, vilket redovisats under kontot "Hyror". Det ger en betydligt lägre kostnad för föreningen än vad en tillhandahållen inköpt utrustning skulle ha medfört. Ingen ersättning betalas till styrelsens medlemmar för resor inom kommunen. Milersättning kan utbetalas vid person och godstransporter. Inte heller utbetalas några arvoden eller andra premier.

Järfälla Hembygdsförenings program våren 2018

För mer information: www.hembygd.se/jarfalla

Söndag 11 mars kl 14.00-16.00

Årsmöte i Nya Folkets Hus Kallhäll

Visning av Folkets Hus samt nyinspelad film om Bolinders och Bolindermuseet.

Upplysningar: Monica Boye-Møller, tel 08-580 111 92.

Onsdag 25 april kl 18.00-19.30

Fagning vid Snåltäppan

Räfsning av fjolårets gräs och löv för att hjälpa den nya spirande växtligheten.

Plats: Vid stora vägen till Görvälns gård, samling vid Brukets parkering 17.45

Arr: Järfälla kommun, Naturskyddsföreningen, Järfälla Hembygdsförening

Upplysningar: Hasse Garheden, tel 073- 940 05 44.

Tisdag 15 maj kl 18.30-20.30

Stäkets historia och Stäketfläcken

Plats: Hyllan, Jakobsbergs bibliotek.

Upplysningar: Monica Boye-Møller, tel 08-580 111 92.

Onsdag 6 juni kl 12.00-16.00

Görväldagen-Nationaldagen

Upplysningar: Monica Boye-Møller, tel 08-580 111 92.

ÅRETS HEMBYGDSFÖRENING

Vid Sveriges Hembygdsförbunds riksstämma i maj 2018 delas utmärkelsen Årets hembygdsförening ut. Länsförbunden nominerar. Stockholms läns hembygdsförbund har nominerat Järfälla Hembygdsförening till utmärkelsen i år, bland 120 föreningar i länet.

Nya medlemmar juli-december 2017

Ulrika Sjösten

Niklas Sjösten

Cecilia Löfgreen

Karla Ramsbäck

Björn Hägg

Anna Kristina Roxström

Peter Pilstrand

Angelica Sandh

Per Sandh

Anders Karpesjö

Birgitta Karpesjö

Barbro Ryman

Jörgen Ryman

Mona Kivisto Svanholm

Kerstin Berglind

Diana Bäck

Kerstin Heurlin Björkman

Anne-Marie Gustafsson

Sune Gustafsson

Ove Vilhelmsson

Välkomna till Järfälla Hembygdsförening!

B Porto betalt
Medlemstidning för
Järfälla Hembygdsförening
c/o Monica Boye-Møller
Sångv 2 A, 177 36 Järfälla

Midvinterstämman 2018

JÄRFÄLLA GYMNASIUM – LÖRDAG 20 JANUARI

Midvinterstipendiat 2018
Roland Norén

Foton: Leif Lindholm, Rosalind Walters, Corinne Wredén.